

Zarandul

ORGAN INDEPENDENT — CULTURAL, ECONOMIC ȘI DE INFORMAȚII — DIN VALEA CRIȘULUI ALB

APARE SUB CONDUCEREA UNUI COMITET
REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
BRAD

ABONAMENTE: 100 lei anual, 6 luni 60 lei
Instituțiuni și bănci 150 lei
Muncitori minieri 50 lei

APARE ÎN FIECARE JOI

Redactor responsabil: G. E. CAMBER

Solidaritatea

Este singura putere din lume, care creiază istoria. Ea nu este însă chestie de știință, nici vre-un produs al organizării artificiale.

Sursa ei veritabilă și unică e sentimentul. Sentimentul, pentru că „împreună”, se poate urmări mai prielnic de cât „răzleț” fericirea pământească.

Solidaritatea națională este lucrul cel mare, care ne trebuie. Ea se făurește însă prin iubire și prin dreptate. Nu ne putem iubi înșelându-ne împrumutat, nedreptățindu-ne unii pe alții, hrăpind și exploatarea munca de aproapele.

Temelia dreptății este cinstea socială, deprinderea fiecărui îns de a face tuturor dreptate, de a nu atinge pe nedrept interesul nimănui, aceasta este cinstea socială și ea izvorește din familia creștină.

Mărirea Romei se întemeiază pe cele trei principii ale dreptului roman: oneste vivere, suum cuique tribuere, neminem laedere.

Trăește cinstit, da fiecărui ce i se cuvine, nimănui să nu-i faci nedreptate.

Pe aceste principii se întemeiază și mărirea României și fără de ele se va prăbuși.
V. Goldiș

Vedere din „Țara Zarandului”.

— Populația din Zarand a cerut înființarea unei secții de tribunal la Brad, deoarece distanțele de la unele comune până la Deva trec peste 80 Km.

— CAMERA nu va mai ține decât o singură ședință pe zi, de o durată mai lungă, până la ora 9 seara.

Din județ.

— Comisia interimară județeană s'a format din D-nii:

Sporea Const., Deva; Zapan D-trie, Brad; Bejan Valer, Hunedoara; Pop Ion, Paroșeni; Fodor Andrei, Hațeg; Herlea Remus, Vinerea; Negulescu Const., Petroșeni; Dr. Oros Mihai, Geoagiu; Petrovici Enea, Dobra.

Partea a doua a programului (muzică profană-cultă) debutează cu atât de cunoscutul, dar veșnic mișcătorul „Cântec al luntrașilor de pe Volga” în transpunerea prelucrată cu o viguroasă originalitate de eminentul nostru compozitor Sabin Drăgoi. O mențiune specială merită și „Năluca” de I. Mureșan, mai cu seamă pentru interpretarea laudabilă a soliștilor; și dacă d-na Livia Prot. Bogdan — o soprană cu un timbru clar și suplu, de coloratură — nu și-a putut stăpâni deplin timiditatea la primele tacte, — baritonul C. Balta cu vocea sa catifelată, în plină desvoltare, e bogat de făgădueli pentru viitor, — mai cu seamă dacă nu va neglija o cercetare mai amplă a tehnicii vocale. Stăpânește însă de pe acum o emisiune uimitor de pură, la un bariton, a notelor înalte ale portativului.

Ansamblul coral a „Latinei ginte” de I. Costescu, — omogen și bine stilizat — subliniază odată mai mult însușirile de subtil dirijor ale organizatorului acestui concert.

În sfârșit partea a treia (în principal muzică de inspirație populară), și dacă de o execuție mai ușoară, se relevă prin calități de comprehensiune fină, pe alocurea pasionată chiar, a sufletului popular, care palpită cu o sinceritate pătrunzătoare în unele din bucățile interpretate: „Trandafir crescut în vie” de A. I. Butaș și „Ce stai bade..” de N. Oancea.

Subliniem calitățile melodice ale d-nei Livia Bogdan, care — de data aceasta deplin stăpână pe vocea sa — a interpretat cu un adevărat brio partea de solo din bucata „Trandafir crescut în vie...” Publicul înțelegător a aplaudat-o cu multă căldură.

De o fantezie scânteietoare, compoziția „Ce stai bade...” interpretată într'un spirit de sprinteneală proaspătă și de ingenuitate captivantă, a încheiat — așa putea spune triumfal — programul neobicinuit de variat al acestei manifestări rare de muzică românească, din care n'a lipsit nici genul patriotic reprezentat, printr'o fericită alegere, cu impetuosul „Marș” de G. Muzicescu.

Să mai spunem că rămânem recunoscători dirijorului, pentru cele două ore de delectare aleasă, pe care ni le-a procurat cu dărnicie? E aproape de prisos, C. S. cunoscând — credem — sufletul Brădenilor, sensibil la ori ce manifestare de artă adevărată.

Incurajarea din partea publicului numeros, care umplea grandioasa sală de gimnastică a liceului, a fost mai mult decât binemeritată și va fi un nou prilej — sperăm — ca C. S. P. Ștefan Bogdan, secundat de distinșii săi discipoli, să repete gestul de aleasă semnificație culturală, care i-a pus într'o lumină nouă și strălucitoare.

G.

O manifestare muzicală de mare merit

Cuvioșia Sa Ștefan Bogdan, protopop al Hălmașului, pe care — până acum — îl cunoaștem numai ca pe un devotat slujitor al altarului, s'a relevat Dumineca trecută la Brad și ca un înzestrat slujitor al artei, oferindu-ne un bogat și foarte variat mănunchiu de muzică românească, într'o execuție aproape desăvârșită.

Modestia sa recunoscută nu ne poate împiedeca însă a-i recunoaște meritele, — merite mai mari chiar decât poate să pară — când ne gândim de cât elan și entuziasm a trebuit să fie însuflețit pentru a da rezultatele evidențiale, cu mijloacele rudimentare avute, și în timp de numai 10 luni!

Modestia sa nu poate fi decât un farmec mai mult, care se adaogă la realizarea sa de artă.

Și acum fie-ne îngăduite și câteva aprecieri asupra interpretării:

Programul copios (dacă se poate întrebuința termenul acesta), a fost compus din trei părți distincte, fiecare reprezentând un gen caracteristic al muzicii vocale românești: muzică religioasă, profană-cultă, și de inspirație populară.

Chiar din felul de alcătuire al programului se poate vedea spiritul eclectic și de gust, care l-a imaginat.

Prima parte, alcătuită aproape exclusiv din imnuri religioase ale inspira-

tei compozitoare Ioana Ghica-Comănești, a fost o adevărată revelație pentru publicul din ținutul nostru, mai puțin cunoscutor al compozitorilor regăteni și mai cu seamă a celor din Moldova.

Superb imnul „Pre tine te lăudăm”; încântătoare corurile „Slavă...” și „Sfânt...”; adânc mișcător și de o execuție delicat nuanțată concertul religios „Lăsați pruncii...” Inspirația d-nei I. Ghica — cu atât mai rară când e vorba de muzică religioasă care se cere îngăduită de necesități tehnice ce nu lasă mult spațiu liber de mișcare — e de o bogăție și variație de teme cu care muzica noastră autohtonă se poate, cu deplină dreptate, mândri... Pentru ce s'a așteptat atât de mult ca să se facă cunoscută și în Ardeal — și mai cu seamă în ținutul nostru — unde numărăm mijloace de interpretare de primul rang?

Și apoi, cărei lipse de convingere se datorește modul discret, folosit de C. Sa P. Protopop, pentru a masca numele adevărat al unei compozitoare de mare talent, al unei femei de înaltă ținută morală, cât și al unei familii al cărei trecut s'a împletit atât de demn cu viața națională a provinciei de peste Carpați?

Să fie oare motivul că muzica religioasă nu consacră decât talente masculine?...

— DE-ALE PLUGĂRIEI —

Sarcina și fătările la vaci

În articolul din numărul trecut am arătat că soiul de vite Pinzgau, pe care îl avem noi, aici, în Munții Apuseni, este cel mai nimerit pentru o regiune unde țaranul nu poate ținea și boi și vaci și deci poate întrebuița vacile și pentru muncă, și pentru lapte.

Vaca poate fi cât de bună și taurul la fel, dacă totuși este însărcinată și la fătare, gospodarul nu are toată grija; vițelul poate să moară sau în cel mai bun caz să naște slab și nu se va face niciodată din el o vacă sănătoasă și bună.

Vaca, poartă vițelul cam 280 până la 290 zile, adică 9 luni și vre-o 2 săptămâni. Când sunt vițeii gemeni, sunt purtați cu câteva zile mai mult.

Fiecare gospodar cunoaște semnele sarcinei. La început, cam până a 140—150-a zi, este foarte greu de cunoscut, dacă vaca are vițel sau nu. Un specialist, dacă bagă mâna pe spate, prin mațul gros, poate spune dacă vaca a prins. Prin luna a cincea începe să se umfle burtă, vaca are o poftă mai mare de mâncare și se mișcă încet, cu multă băgare de seamă. În luna a șasea se simte deja mișcarea vițelului dacă, după adăpat, se pune dosul mâinii jos, pe partea dreaptă a burtei.

De obicei cu 2 luni înainte de fătare, vaca nu mai dă lapte, burtă crește mare și se lasă în jos. Câteva zile înainte de fătare și pe o parte și pe alta a rădăcinii cozii se văd niște mici adâncituri, ugerul crește și vulva să înroșește și se umflă. După ce aceste semne au apărut, la câteva zile vaca naște.

Multe vaci nu opresc laptele cu două luni înainte de naștere și de aceea totdeauna gospodarul trebuie să socotească zilele; și după 7 luni și jumătate sau cel mai târziu după 8 luni de sarcină, vaca trebuie mulsă mai rar și ținută 2—3 zile flămândă, ca laptele să dea înapoi și pe urmă să înceteze cu totul. Dece aceasta?

S'a văzut că dacă vaca odihnește 6—8 săptămâni înainte de fătare și nu se mulge, vițelul se naște mai bine dezvoltat și mai sănătos. Pe lângă aceasta vaca va da mai mult lapte în cele zece luni de mulgere, după fătare, decât în cazul când se mulge până la fătare.

Cel mai mult lapte îl dă vaca în luna a doua după fătare, și pe urmă scade tot câte puțin până la 6—8 săptămâni înainte de fătarea care urmează.

Când gospodarul crede că vaca a prins vițel și este plină, trebuie să fie foarte blând cu ea. Este bine ca să se despartă vaca în-

sărcinată de celelalte vite, ca să fie ferită de împunsături și lovituri.

Mâncarea trebuie să fie de cea mai bună calitate, și nu prea apoasă. Nu trebuie îndopate cu multă mâncare, căci s'a dovedit, că vacile prea grase nasc vițeii slabi sau de multe ori lapdă.

Dacă mâncarea este prea apoasă, apa prea rece, nutrețurile înghețate sau mucăgăite, aproape totdeauna vaca lapdă mai de vreme și moare vițelul. La fel se întâmplă dacă vaca se lovește la pânțe sau aleargă (fuge) prea mult.

Avortul (lăpădarea) mai poate fi pricinuită și de o boală care aduce pagube mari, căci ea se răspândește ușor și la alte vaci din grajd. Semnele acestei boli sunt următoarele: Vaca slăbește, laptele scade, nu mai vine de loc sau foarte greu în călduri. Câte odată vaca moare de această boală.

Când gospodarul crede că vaca este bolnavă de această boală, trebuie să o fească de celelalte vaci căci boala este molișitoare și să cheme medicul veterinar.

Fătările înainte de vreme se deosebesc de lăpădarea pricinuită de boala amintită mai sus. Vițeii fătați înainte de 8 luni și dacă se nasc vii, rar trăesc căci sunt prea puțin desvoltați.

Ce trebuie să știe gospodarul despre fătare:

Când fătarea este normală, vaginul se deschide lăsând să se scurgă un lichid. Vaca începe să aibe dureri și devine neliniștită, se lasă jos, iar se scoală, aruncă cu picioarele dinapoi și mișcă din coadă. La începerea nașterii iese mai întâi inveliturile vițelului cari largesc și fac mai alunecoasă calea nașterii. Obicinuît vițelul iese cu botul culcat pe picioarele dinainte întinse și atunci fătarea este ușoară. Totuși, pentru a înlesni fătarea, trebuie să se tragă vițelul de picioarele dinainte cu mâinile sau cu o funie, însă foarte încet. De câte ori se dă ajutor la fătare trebuie ca atât mâinile cât și sfoara să fie spălate în apă fiartă și curată.

De multe ori însă vițelul nu iese așa cum am arătat mai sus; ci uneori iese cu spinarea înainte, cu capul într-o parte sau în multe alte feluri. În cazuri de acestea trebuie chemat doctorul veterinar, căci altfel se poate întâmpla să moară și vițelul și vaca.

Nașterile mai pot fi grele atunci când vițelul are capul prea mare. De aceea, după cum am amintit și în numărul trecut din „Zarandul”, când alegeți un taur de prăsilă trebuie să aibă capul mic, ca vițeii dela acel taur să

aibă și ei capul mic și nașterile să fie cât mai ușoare.

Văna buricului de multe ori se rupe singură și dacă nu atunci trebuie tăiată cam la o palmă dela burtă după ce a fost mai întâi legată cu o ață fiartă în apă clocotită. Este foarte bine ca acei cari au în casă tinctură de iod să toarne puțin pe buricul vițelului, ca el să se vindece mai repede.

Inveliturile vițelului le dă vaca afară cam după 3—6 ore. Când după 48 ore nu au eșit încă afară, atunci trebuie chemat d-rul veterinar căci altfel vaca moare sigur, în câteva zile, din cauza unei infecții.

Fătarea, când este normală, ține cam 20—25 minute. După fătare vaca este slăbită și infierbântată și ea trebuie îngrijită bine și ferită de curent (fug). Trebuie să avem grije ca așternutul să fie cât se poate de mare, moale și curat. Este foarte bine să se frece trupul vacii cu pae și să se acopere cu o pătură.

Îndată ce s'a născut, vițelul începe să ridice capul și vrea să sugă și vaca caută să-l lingă pe trup. După fătare vaca devine setoasă. Trebuie să i se dea apă amestecată cu țărăță de grâu sau de secară. Primele zile după fătare nu trebuie dat mult de mâncare, ci numai mâncări ușoare ca: fân bun, țărățe, turte de cânepă sau de in.

De multe ori după fătare, ugerul să umfle și se întărește. Trebuie uns și frecat ușor cu unsoare de găscă sau cu unt nesărat. În primele două luni când, după cum am spus, vaca dă cel mai mult lapte, ea trebuie mulsă cel puțin de trei ori pe zi, căci prin aceasta să mărește mult cantitatea de lapte.

Ing. VIRGIL DAMIAN

Cântec

*Foate verde mărgărit
Eu azi noapte n'am dormit
Ci m'am ținut de iubit.
Nici la noapte n'am să dorm
Că doar n'oiu muri de somn,
Că de dormit oiu mai dormi
Dar de iubit n'oiu mai iubii.
Firei-al naibii tu de bade
Ce bătaie ți se cade
Trecut pădurea cu tine
Nici nu te legași de mine
Par'c'aș fi fost neam cu tine.
Că să fiu și sora ta
Așa de lemn tot n'ai sta.*

Auzit dela Nuți Negreanu, învățătoare.

Urmările beției

— Prelegere populară, cu ajutorul schiopticonului —

În satul Văleni tinărul cel mai vrednic era Macavei Petrean. Nimeni nu-l văzuse vreodată la cârciumă, și o vorbă rea n'ai fi auzit de el. De aceea când peți pe fata unui fruntaș din sat, părinții ei îl primiră cu brațele deschise.

Trecură doi ani dela cununie și el cu nevasta trăiau ca doi porumbei.

Ceva mai trebuia ca fericirea lor să fie deplină: un copil, care să lege și mai tare dragostea lor.

Dumnezeu le împlini dorința și în căsuța lor drăgălașă seara la întoarcere din lucru răsete și voie bună arată, că aici e lăcaș fericit.

Tocmai în vremea aceea fu primit în lucru la o fabrică, cu plată foarte bună. Cunoscutii lui se grăbiră care de care să-l ferească la această bucurie îndoită. Macavei, care până aci nu intrase în cârciumă, acum nu așteptă să-l tragă mult de mănecă. Beuturile curgeau vale, iar omul nostru, ca fermecat, leagă prietenie până la moarte cu soții săi.

Din clipa aceea a legat contract par'că cu diavolul, însoțitorul tuturor oamenilor beutori.

La fabrică era muncitorul cel mai bun, — de aceea în scurtă vreme fu pus îngrijitor peste ceilalți lucrători cu plată și mai bună. Soții lui se îndesau să-i arate bucurie. Ca mulțămăit el ciocnește cu fiecare câte un păhărel la cârciumă, dar cinstea cea mare o lăsa pe Sâmbătă seara, după plată. În seara aceea Macavei întâia dată nu merge acasă la vremea cinei, unde nevasta îl aștepta îngrijată.

Încet cu încetul asemea prilejuri se fac tot mai dese și Macavei se ia tot mai mult după soții săi nemernici. Întră cu ei dimineața în cârciumă să bea un păhărel pentru întărire, apoi la prânz bea alt păhărel pentru pofta de mâncare și mai apoi altul să-i ia greața. La început se îndestulește el cu câte unul, dar câteodată mâncarea nu-i prea cade bine și atunci îndoiește porția. Uneori trebuie să mai facă cinste cu un cunoscut, ori să primească cinstea altuia. Câte odată se simte slăbit și ca să mai prindă putere intră în cârciumă și în vremea lucrului.

Și așa pe când muierea lucră și oboșește cu treburile casei, Macavei șade și în-

chină la cârciuma jupânului. Într'o seară un prieten îl aduce acasă mort de beat. A doua zi cu capul cât un ciubăr, buimăcit, perit la față, bolnav de nu poate sta în sus. Nu-și aduce aminte, cum a venit acasă. Nici vorbă să se ducă la lucru. Ii pare rău din adâncul inimii, și făgăduiește că nu va mai bea.

Câteva zile se ținu, dar după aceea începu a bea și mai gros. Nevastă-sa, văzându-l, că din zi în zi începe a se simți tot mai rău și că pe picioare i se făcuseră niște bubă, ce nu se puteau vindeca, stete mult de el să ceară sfatul unui doctor. Doctorul, cum îl văzu îi spuse limpede, că a lunecat spre perire și băutura a început a-i roade rădăcina vieții. Macavei înspăimântat tăgăduiește și arată că a început să se îngrașe. Doctorul îi răspunde: „Tocmai grăsimea nesănătoasă te dovedește. Acesta e semn de înveninare cu spirt. Nu numai acela, care se îmbată des și cade în drum, e bolnav de boala beției (alcoolism). Bând cineva zilnic vinars chiar și numai câte un păhărel, mai ales pe nemâncate, spirtul străbate cu mare iuțeală tot trupul și face în el pe nesimțite niște stricăciuni înfiorătoare, care de cele mai multe ori nu se pot vindeca. Așa

Revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan — Românii din Munții Abrudului —

de: Const. Tisu

Munții Abrudului având în interiorul lor zăcăminte mari de aur, Românii din această parte a Transilvaniei se ocupau, o parte cu metalurgia, iar altă parte erau caștreuși, fiind totodată și vânători buni, din care cauză Principii Transilvaniei — după cum ne spune Mitropolitul Alexandru Șulățiu, care a fost pe la anul 1814 preot în comuna Bistra — îi foloseau la apărarea fortărețelor, și la apărarea trecătorilor din munții Bihorului și Găiniș, contra invaziunii din țara Ungurească.

Fiind vânători buni, erau obligați a da — în timpurile mai vechi — Regilor Ungariei anual un anumit cuant de piei de vulpe, sder, vererițe și un anumit număr din vitele lor. Aceasta o făcuseră muntenii până la anul 1526, când Transilvania se rupse de către Ungaria, și când aceste impozite în natură, trecură în posesiunea Principiilor Transilvaniei.

După un timp oarecare însă aceste toate fură preschimbate, la început într-o mică taxă de rescumpărare, muntenii, fiind priviți, ca oameni liberi, fără a fi supuși diferitelor servicii iobăgești, având fiecare pământul, casa sa și vitele sale.

Dela anul 1715 însă încetul cu încetul, Românii din munții Abrudului fură considerați ca iobagi ai Statului; casele, grădinile și pământul lor trecu în posesiunea statului, iar taxa în bani era privită ca o taxă pentru rescumpărarea sarcinilor iobăgești. Această taxă până la anul 1775 era de 5859 flor., dela 1775 se urcă la suma de 14.769 flor. și 12 cr., iar în anul 1783 ajunse la suma de 21.555 flor. și 2 cr.

Nefericirea care îi atingea pe Români mai rău a fost faptul că, deși în taxa de rescumpărare se cuprindeau toate obligațiile feudale ale muntenilor, se mai înființară sub diferite titluri, alte taxe, impozite și zile de lucru.

În chipul acesta situația Românilor din munții Abrudului, deveni cu mult mai deplorabilă chiar decât a iobagilor nobilimii.

Din această cauză urmară o sumedenie de certuri între munteni și funcționarii domeniului.

Pentru a scăpa, și pentru a-și recăștiga cele pierdute, muntenii încercară în mai multe rânduri, pe lângă guvernul transilvănian.

Prima încercare o făcură Românii în anul 1778, când comuna colectivă Răul mare, — care cuprindea comunele: Albacul, Scărișoara, Secătura și Ponorelul, — apoi comunele Vidra, Cămpeni și Bistra, — trimiseră o deputațiune la Sibiu, compusă din locuitorii din Răul mare: Toader Jungu, Cristea Todea, Petru Nicola, Vasile Pașca, Vasile Bide și octogenarul Gavrilă Todea, — cu plângere contra abuzurilor funcționarilor domeniului. Rezultatul însă fu zero, deoarece guvernul

bazându-se pe principiul că, îndată ce iobagul trăește pe averea domnului său, nu se poate plânge contra lui.

Iar administratorul domeniului din Slatna: Gheorghe Devai, dete în judecată pe deputații țăranilor, — pentru motivul că au molestat cu plângerea lor autoritatea superioară, și au îndemnat și pe alte comune să facă plângere, mai departe, că nu au respectat pe funcționarii domeniului, cari reprezintă persoana Maiestății Sale împăratului.

Ei fură pedepsiți cu câte 12 bastoane, și siliți a suporta și spesele de judecată.

Din cauza acestei bătăi, bătrânul Gavrilă Todea după scurt timp muri.

Aceasta fu dreptatea care li se făcu bieților munteni.

Văzând însă Românii, că glasul lor înaintea guvernului din Transilvania este glasul celui ce strigă în pustie, se hotărâră a se plânge direc la Curtea imperială din Viena. În scopul acesta și trimiseră unele deputațiuni la împărăteasa Maria Terezia și la împăratul Iosif al II-lea. În fruntea fiecărei deputațiuni figura țăranul din Albac Vasile Ursu Nicola sau Horia, ca reprezentant al comunei Răul mare, și Cloșca ca reprezentant al comunei Cărpiniș, Abrud și Bucium.

Petițiunile duse de deputații țăranilor la Curtea imperială, la ordinul monarhului, fură trimise la guvernul din Transilvania, spre a se cerceta starea faptică; și întru cât plângerile muntenilor sunt juste, să înceteze de îndată ori ce abuz sau ilegalitate, iar întru cât nu, atunci vinovații să fie pedepsiți.

Guvernul din Sibiu însă, știind că plângerile muntenilor sunt absolut juste, nu făcu investigațiunea ordonată de împăratul, iar deputații țăranilor fură urmăriți, prinși și aruncați în închisori.

Deci nici de astădală glasul țăranului român nu află răsunetul dorit.

Multe nedreptăți li s'a făcut muntenilor; însă cea mai simțitoare pentru ei a fost luarea dreptului de cărciumărit.

(Va urma).

Doină din Oltenia

Uite-l, uite-l, pupă-l doica

Care mi-a croit scurteica¹⁾

Și mi-a potrivit zăvelca²⁾.

Uite-l, uite-l, suie dealul

Că-i cunoaște doica calul;

Că e calul sprinteilor

Și pintenog de-un pictor.

Auzit dela sora mea, Marița Popa

¹⁾ Scurteică — subă de postav îmblănită cu piele de oaie.

²⁾ Zăvelcă — mi se pare că e un fel de lăibăraș cusut frumos, care se purta mai de mult prin Dolj.

De-ale plugăriei.

Animalele vătămătoare agriculturii și lupta contra lor

Agricultorul, pe lângă greutăți de ordin natural ca: seceta, inundații, înghețuri, grindină, vânturi, etc., mai are de luptat și cu anumiți dușmani, cari, uneori apar atât de mulți, căci fac adevărate ravagii în culturi.

Ciorile, fac stricăciuni în timpul sămănăturii, căci ele se așează pe ogor, imediat ce am făcut sămănătura, adunând grăunțele ce eventual rămân neacoperite, sau scormonesc pământul după cele îngropate. Deasemenea toamna, când porumbul se coace, ciorile fac pagube simțitoare. Combaterea se face alungându-le prin împușcare, sau prin semințe otrăvite, ce se pregătesc în modul următor:

Se topesc 200 gr. stricnină suflurică (se cumpără dela farmacie) într'un litru de apă de ploae, fierbinte la 90—100° C., ce se toarnă imediat peste 9 litri apă rece, tot de ploae, și se amestecă bine. Această soluție, în cantitate de 10 l. se toarnă peste 50 Kgr. porumb, se amestecă, până ce boabele vor suga toată soluția, lăsându-se apoi să se svânte. De observat că, soluția nu se face decât cu apă distilată sau de ploae, altfel stricnina nu se topește. Amestecul să se facă într'un butoi închis, ce se învârtește pe o axă, în felul aceluși, cu care se prepară saramura uscată de porzol, căci vaporii de stricnină sunt foarte otrăvitori. Pentru a cunoaște boabele otrăvite se pune în apă câteva grame de anilină roșie. Boabele neîntrebuințate, se vor păstra în vase bine închise.

Dacă o cioară mănâncă numai un singur bob, după 40 - 50 m. cade, nu mai poate sbura, iar celelalte, văzând-o căzută, vor fugi, ne mai revenind pe acel loc.

Nu trebuie pierdut din vedere că ciorile, în cazul când nu sunt prea multe produc pagube mai mici, decât foloasele ce le aduc, căci ele se hrănesc cu șoareci și larve de insecte păgubitoare; de aceea când fac stricăciuni, mai bine le alungăm, punând momăi în mijlocul lanurilor, sau atărnăm ciori moarte, în prăjini înalte.

Vrăbiile, fac mari pagube, mai ales în jurul satelor și orașelor. Ele scot sămânțele din pământ, cât și din spicele cerealelor, în special celor ce se coc timpurii, mănâcând adesea și bobocii pomilor. Nu se pot distruge decât împușcându-le, sau stricându-le cuiburile în timpul verii.

Iepurii, fac anumite pagube, păscând sămânăturile de toamnă; dar adevăratele ravagii le fac în grădinile și pepeniarele de pomi, rozându-le coaja. Se va înveli trunchiul pomilor, până la înălțimea de cel puțin un metru, cu coceni, trestie, pae, mărăcini, împletitură de răchită sau sârmă, sau cu crengi de brad. Un

(Continuarea în pag. 4-a)

rânza (stomacul) își pierde forma și capătă niște bube, cari împiedecă rășnirea (mistuirea) și de aceea băutorul n'are voie de mâncare, simte tăeturi, dureri în foale și are miros greu. Ca să mai uite aleargă la cărciumă. Mașele băutorului se umple de niște bubuțe și sunt ca fierte. Maiul i-se micese, de unde îi vine îngălbenirea și gămfarea feții. Sângele pe încetul se înveninează, inima se îngrașe și numai poate mâna sângele regulat, de aci urmează răsufllarea grea și ostenirea repede a omului beutor. Cu sângele spirtul ajunge în creeri și tulbură mintea și toate simțirile. A treia parte dintre bețivi înnebunesc. Toate boalele grele se jipesec de ei mai repede.

Dar deși Macavei vedea bine urmările înfricoșate ale beției, nu mai avu tăria să se împotrivescă patimei și ispitelor. Sâmbăta, după ce căpăta plata, venia foarte târziu acasă, unde aducea numai o parte din plată, căci cealaltă o lăsase la crășmă. Nu trecu mult și începu să vie acasă numai dimineața și cu buzunarele goale. Fața lui aprinsă se buimăcește, începe a-și uita, că are casă și masă, muieră și copii.

Merge din ce în ce mai rar la lucru

și nu peste mult nu mai poate lucra. Directorul fabricii, cu părere de rău, se vede silit a-i da drumul. Fără nici un isvor de venit încurând se duce în vânt tot ce avusese și lipsa și sărăcia încep a-i bate la ușe.

Bietului Macavei i-se strâmbă fața într'o parte. Părea că-i un moșneag bătrân, deși după ani era în floarea vieții. Fața lui cea rumenă și frumoasă, acum e sbârcită și urită. Vederea l-a slăbit, ochii îi sunt împăienjeniți, holbați. Nasul roșu plin de ferbințeli, tușește des, scuipe mereu și-l omoară junghiurile. Când se desmeticește e vecinic fără voie, mănios și nu-l prinde starea.

Otrava blăstămată i-a stricat mintea. Într'o seară strică și sparge tot de prin casă. Apoi sare la nevastă și o bate cumplit, că nu vrea să-i deie o haină, pe care voia s'o deie pentru beatură. Pe un copil, care alergase plângând la ei, îl lovește de moarte.

Cu haina muerii aleargă la jupânul și i-o dă pe 3 deci de vinars. Oamenii ceialalți râd și-i bat joc de el, văzându-l atâta de prăpădit. Uneori, amețit de beatură, cade în mijlocul drumului, în tină și acolo rămâne până se desmeticește. Tot din otrăvirea cu

spirt l'a ajuns și boala cumplită: amețeala (epilepsia), care îl ia tot des și aruncându-l la pământ, îl sgârcește și-l chinuie îngrozitor.

Zi de zi în beție își bate nenorocita soție, care ajunsese acum în cea mai mare sărăcie și-și blastămă soarta între păreții goi a unei colibe. Din muncitorul cel harnic și omul cel vrednic, Macavei se făcu omul cel mai prăpădit. Copii lui sunt peritori de foame și trebuie să meargă a cerși și cu vremea să ajungă și ei niște oameni stricați.

Lui Macavei, în tulburarea minții sale, i-se năzură un gând, de care nu putea scăpa. Anume: zicea, că toată vina prăpădirii lui e un vecin al său, că numai acesta l'ar fi pârât la directorul fabricii, de l'a dat afară din lucru. Într'o zi dă cu ochii de vecin la cărciumă, se aruncă asupra lui și cu o lovitură de cuțit îl omori. Ceialalți săteni săriră și-i luară cuțitul din mână, căci era să deie și în alții.

După fapta aceasta fu luat de jandarmi, și ferecat în lanț de mână și picior, fu dus în Gherla, unde după un an își pierdu mințile de tot: nebuni.

Nebunia lui la început fu mai domoală și credeau, că i-se va face mai bine, — dar

Animalele vătămătoare agriculturii și lupta contra lor

(Continuare din pag. 3-a).

alt mijloc de apărare, se va unge trunchiul pomilor cu un amestec de lapte de var cu funingine, sau lapte de var cu carbolineum. Să se evite ungerea cu petrol, păcură sau catran, căci acestea ard coaja.

Un adevărat flagel, care a bătut anul acesta sămănăturile, trifoiștile, dar mai ales pepenierile de pomi sunt *șoarecii*. Ei au ros coaja în jurul pomului, uneori până la înălțimea de o jumătate de metru, și cea mai mare parte din rădăcini.

La distrugerea șoarecilor, ce în anii favorabili se înmulțesc foarte repede (într'un an, din o pereche, se fac 3—400 de indivizi) contribuie ploile mari și rezezi din timpul anului, ce pătrunzând în galerii îi înecă. Un ajutor, pentru distrugerea lor ne mai dau păsările carnivore, vulpile, aricii, dihorii ș. a.

Un mijloc bun de combatere este înmuerea bucăților de pâine, cu un ser ce se cumpără de la Facultatea de medicină veterinară, care conține microbul tifosului. Un șoarece ce mănâncă din această pâine se îmbolnăvește de tifos, transmitând boala și altora, astfel în 10—15 zile mor cu toții.

În comerț se mai găsesc și alte preparate ca: Virusul Fulger, Rotin, Rotinin, cari se vor întrebuința conform prescripțiilor trimise odată cu preparatul.

Boabele otrăvite, ce se dau la ciori, se dau și la șoareci cu foarte bun efect.

O altă rețetă pentru a pregăti boabe otrăvite este: Se iau 10 Kgr. boabe de grâu, 1 Kgr. melasă, 1.500 Kgr. șoricioaică (acid arsenios), 0.500 Kgr. făină de grâu și puțină esență de anison. Toate acestea se amestecă bine, iar boabele otrăvite, se pun câte 2—3 în găurile șoarecilor, astupându-se apoi cu piciorul.

Combaterea șobolanilor sau guzganilor, o putem face și în modul următor:

Se trece prin mașina de tocat carne $\frac{1}{2}$ Kgr. ceapă roșie de mare, se amestecă cu 450 gr. untură, se mai adaogă 25 gr. lapte și 25 gr. migdale amare. Cu acest amestec ungem felii subțiri de pâine, pe cari le băgăm adânc în găurile șobolanilor, ce le astupăm cu pământ.

Pentru ca aceste mijloace de combatere să dea rezultate, trebuiesc aplicate de toți agricultorii unei regiuni, în caz contrar șoarecii sau șobolanii din terenurile netratate, vor inunda din nou regiunea tratată.

M. Gătan
Ing. agronom.

— RECTIFICARE. În articolul „Anul bisericesc 1933, în Brad” din numărul trecut să se citească: „numărul total al creștinilor ortodocși e de 3512 suflete”, în loc de 8512 suflete, — cum din greșală s'a cules la tipar.

— Sâmbătă 17 Februarie curent ora 9 $\frac{1}{2}$ va avea loc Marea Serată Dansantă a juristilor din Brad. Față de marile pregătiri ce se fac, se prevede un mare succes.

— Duminică noaptea d. Roth Marton a fost bătut de frații Hărăpcău, brutari. Șeful postului anchetează.

În scurtă vreme erupse cu toată furia, așa că trebui să-l închidă numai singur într'o casă.

Starea lui acum e dintre cele mai îngrozitoare. Are vedenii înfiorătoare: vede duhuri necurate, cari umblă să pună șerpi și alte dihanii pe trupul lui. Aleargă mereu după dușmani închipuiți. I-se pare că mănâncă cele mai mari urâciuni; tremură în tot trupul și-l chinuie gândurile cele mai negre. Dacă nu l'ar ținea închis într'o casă cu pereții căptușiți cu paie și-ar sfărma capul de ziduri. În sfârșit moare în chinuri grozave, sguđuit de tremurare în tot trupul (delirium tremens).

Dar nu numai bărbatul, care se dă beției, pățește ca Macavei al nostru, ci și muiera. — Ori cât de sănătoasă*, de frumoasă și de omenie să fie mulțea, dacă se face beutoare, îngălbinește, se sbrăcește și se urățește. Nimic nu e mai urâcios și mai scârbos lucru, decât muerea beată Ea, lăsată de D-zeu să fie ingerul de pază al bărbatului, — dacă se dă băuturii, e diavolul ispititor la toate păcatele. Ea, care e ursită de a spori și a crește neamul omenesc, dacă e băutoare, îi seacă izvorul lapteului, copiii ei nu vor trăi, ori vor fi slabi și netrebnci.

Nespus de triste sunt urmele, ce lasă beția în familia, în urmașii băutorului. Copiii acestuia mor foarte repede, (uneori câte 95 din 100). Cei rămași nu sunt oameni întregi

Știri din Zarand

Conferință administrativă.

Martți, 30 Ianuarie a. c., d. Dr. R. Mioc, pref. jud. Hunedoara, a ținut la Baia de Criș prima conferință administrativă din județ; la care au luat parte toți șefii autorităților din plasă.

Cu această ocazie d. prefect a luat dispozițiuni pentru începerea imediată a lucrărilor de șosele.

În schimbul acestor lucrări populația va primi porumb pentru hrană.

Deasemeni — la timp — se va distribui și porumb pentru sămânță.

Di Dr. Petrescu, ad. financiar, a dat lămuriri cu privire la felul cum se vor face impunerea impozitelor în viitor. Se va avea în vedere puterea de plată a fiecărui contribuabil.

Di primpretor Turuc a expus dolanțele locuitorilor din plasa Avram-Iancu, rugând pe d. prefect să ia măsuri de îndreptare.

Di Dr. S. Rîșcuța, medic, arată situația deplorabilă în care se găsește spitalul din Baia de Criș. Cere să se construiască o nouă clădire pentru spital.

D-nii Consilieri agricoli și d. ing. silvic B. Romoșan, șeful ocolului silvic, au dat instrucțiunile necesare agronomilor și personalului silvic de felul cum trebuie să se comporte cu populația, și măsurile de îndreptare ce urmează a fi luate cu privire la pășuni și păduri; promițând accelerarea lucrărilor de expropriere și defalcare.

Di Subrevizor șc. Nicu, a expus și susținut dolanțele școlii din plasă; cerând ajutoare pentru a se clădi localuri de școală în comunele unde nu se găsesc.

La sfârșit d. prefect a îndemnat pe șefii autorităților să supravegheze de aprcape personalul și cu toții să-și facă datoria, pentru binele nostru al tuturor.

* * *

După conferința administrativă din Baia de Criș, d. prefect al județului nostru s'a oprit în comuna Tebea unde a luat contact cu populația, ascultându-le cu multă bunăvoință dolanțele, și luând măsuri pentru îndreptare.

Asupra furtului săvârșit la Tebea, d. Dr. Mioc, a promis că va interveni personal la autoritățile superioare, pentru a se face lumină cât mai curând în această chestiune.

— Notarul din Tebea Alex. Sechey a fost suspendat.

Cinema „ORIENT” Brad.

Duminică 11 Febr. 1934

Eu și Impărăteasa

Șlager Operetă

cu: LILIAN HARVEY și CONRADT WEIDT

nici la trup, nici la minte. Unii copii de bețivi sunt cu picioarele, ori cu mâinile stricate, ciungi, blăstămându-și părinții nemernici.

Alții se nasc cu gura stricată, știrbă, (gură de iepure). D-zeu pune par'că anume în locul ce-l mai văzut pecetea păcatului părinților, ca să fie de pildă și pentru alții și să se ferească.

Sunt apoi copii, cari se nasc cu picioarele ori cu mâinile uscate, slăbite și nu pot umbla în picioare, — alții au amețeață din naștere și numai moartea-i mai poate mântui. Toate acestea nenorociri le-au venit de acolo, că cineva din părinții, ori moșii lor au fost oameni beutori.

Mai ales capul copiilor de oameni beutori se strică. Unii au apă în cap și-s cu capul mare, umflat, altora nu li-se desvoaltă capul și sunt nătărăi, muși și surzi toată viața lor. Urmașii oamenilor băutori sunt peste tot oameni cu mintea slabă și aplecați la faptele cele mai rele. Pe trupul lor se fac scrofule, — bube ce nu se vindecă. Oasele lor sunt moi și fără putere. Oțica se încluibă în ei cu iuțea fulgerului.

Bine a zis cineva, că vinarsul e aflat de diavolul, care cercase tot chipul să pună mâna pe sufletul unui Român vrednic și nu putea. Iși trimisese mamonul unul după altul pe dracii săi asupra Românilui și-i făceau

APEL

Primăria com. Mesteacăn face un călduros apel la inimile caritabile din Brad și jur, de a ajuta cu obolul lor pe locuitorul Dușan Lazar, de curând repatriat din Rusia (Siberia) cu soție și 3 copii și stabilit în această comună, unde nu are nici un fel de avere sau ocupațiune din care să-și asigure existența.

Sumele ce se va contribui rugăm a se trimite la notariatul Valea Brad, unde este deschisă o listă de subscripție în acest scop, și numele binevoitorilor vor fi publicate în „Zarandul”.

— Se află de vânzare, un atelier complet pentru ferar, având nicovală, mașină de găurit, foiu, mingină, și toate sculele mărunte. Informații la firma S. Tândău, comerciant Brad.

— Di Silviu Bota, notar diplomat — Brad, a fost numit notar la Rîșculița.

— D. Gh. Surdu, șeful postului Brad, este mutat în interes de serviciu la inspectoratul general al jandarmeriei — București.

Regretăm, căci d. Surdu, a fost un om energetic și corect...

— D. Nicolae Hențiu, comerciant din Brad, dorind a contribui la ridicarea nivelului cultural al comunei natale: Rîșca, a donat suma de 100.000 lei, pentru construirea unui local de școală primară în această comună.

Gestul d. Hențiu merită toată lauda, și nu ne indoim că organele școlare superioare, vor ști să-i aprecieze cum se cuvine această hotărîre a d. N. Hențiu.

— S'a hotărît în mod definit reînființarea prin viitorul buget a tuturor școlilor normale desființate și cari au local propriu.

Aceste școli, vor începe să funcționeze în mod regulat odată cu începerea viitorului an școlar.

Poșta redacției și administrației

D. V. Popa, inv. Săcărămb. — Ne mai datorăți 40 lei.

D. Ștefan I. Popa. — Am primit; îți mulțumim. Vom publica.

D. Dan, notar Ribița. — Ne mai datorăți 40 lei.

Am mai primit abonamente dela: d. dr. Gora, av. 100 lei; d. A. Roman, preot 45 lei; d. dr. P. Mihuțiu, primmedic, 80 lei; d. Ștefan Popa, inv. Brașeu, 80 lei; d. preot Amos Florea, 40 lei; d. A. Constantinescu-Hunedoara, 80 lei; d. Gh. M. Gurgui, inv. Micănești, 80 lei.

ATENȚIE!

ATENȚIE!

Ceasornicele și bijuteriile cele mai bune și eftine, mai eftine chiar ca la orașe mari, se poate cumpăra la:

Ignafie Sidor,

— ceasornicar, BRAD, fondat 1903 —

— Articole optice și verighete. —
Facem reparațiuni bune și garantate.

fel de fel de rele, dar el la toate își făcea cruce, se ruga lui Dumnezeu și din toate ieșea cu fața curată și în viața lui n'ar fi pomenit de diavolul. Și-i mergea bine și se îmbogăția, văzând cu ochii. Atunci se infuriă mamonul cumplit, de sta să crape de ciudă, și începu să bată amarnic pe toți dracii săi. În urmă ieși unul dintre ei și tremurând se rugă să-l lase să-și încerc și el norocul. Și veni împelițatul și se băgă slugă la Român. Și-i plăcea omului de el, că era iute și-i făcea toate pe voie. Când fu toamna, sluga adună toate prunele stăpânului în căzi (buți) și după-ce au fiert făcu vinars din ele. Mult se minună Românul de meșteșugul slugii sale, că până atunci nimeni nu făcea din prune, decât poame uscate. Dar și mai mult se miră, după-ce gustă din vinars și văzu ce băutură e. La îndemnul slugii gustă-gustă, până ce se îmbătă, cum se cade. Iar dacă se îmbătă, nu mai avu Satana nici o osteneală, să-l iee în împărăția sa, căci omul începu a înjura și a-și îngreuna sufletul cu păcate, peste păcate. Și săraci și se făcu cel mai prăpădit om.

Să punem deci gând tare la D-zeu, că ne vom feri de băutură, care duce la atâtea rele și păcate și D-zeu ne va primi sub ocrotirea sa, bucurându-se, cum s'a bucurat tatăl de fiul cel rătăcit. („Țara Noastră”).

Dr. I. Radu